

*

MEŠKA BYL ŠUHAI KRÁSNÝ, ŽE MU DALEKO ROVEŇ NEBYLO, ale byl šuhaj chudý — němál len dve nohy. — Ani pěkných šatů neměl, co v pátek, to v svátek. — Byl sirotek, ani neznal matku ani otce. Jako sirotka vzali ho na královský dvůr; tam se měl jako nahý v trní. — Když povyrůstal, potřebovali ho kdekčemu, ve dvoře, v zahradě, na posílky, zkrátka byl v domě za popelíka považován. Dokud byl chlapec menší, musel hrávat i s mladou kněžnou, která byla dvě léta mladší něho; to byla jeho nejmilejší zábavka. — Pro mladou kněžnu byl by Meška do ohně skočil. — Ale i mladá kněžna bez něho dlouho býti nemohla, on jí byl nejmilejší z celé družiny. — Když královští rádcové pozorovali, že se mají ty dvě děti tak rády, nebylo jim to vhod, že se prý kněžna se sprostým popelíkem zabavuje, také to králi řekli; král ale pravil: „Veď sú ešte děti, časom aj oni prídu k rozumu.“ — Nechali je tedy hrát. —

Po čase přestaly být dětmi, po čase přišly i k rozumu, ale láska jejich nepřestala, ba čím dále tím více měli jeden druhého rád. Mladá kněžna nedbala, že je Meška šuhaj chudobný, že nemá ani šaty pěkné, že jako popelík v domě je, ona ho přece jen ráda měla, a Meška zapomínal, když Maru — tak kněžnu volali — viděl, že je kněžna. — Jak jen mohli, sešli se a spolu se bavili, jako by ještě dětmi byli. — Ale netrvala jim ta radost dlouho, kněžna vyrostla, byla již na vydaj súca¹, byla krásná, i začali do zámku královští synkové jezdit i kněžnu za ženu prositi. — Den jak den zněl zámek od hudby a cinkání pohárů; — jídel od výmyslu světa bylo na tabulích viděti. — Všickni

¹ Ku vdaní schopna.

se kněžně kořili, deset frajerů mohla míti za jednoho, ale ona o žádného nedbala, a jak se jen na chvíli odkrástí mohla, po Meškovi, druhu svém, se ohlížela. I ptal se jí otec jednoho dne, který z těch knížat se jí nejlépe líbí, kterého by ráda za muže, tu ona prostě odpověděla: „Mně sa, otče milý, najlepšie zo všetkých ľúbi Meška, muoj druh, a ja sa něvydám za žiadneho hiba za něho.“

Velmi, velmi se rozmrzel starý král, a kdež by ne? — Tolik krásných, bohatých královských synů a proti takému popelíku! — Svolal dovedna² svých rádců, aby mu poradili, co má dělati. — Ti mu hned radili, aby dal popelíka zabit. — Než to se přece dobrému králi přílišné zdálo, tak nič po nič nevinného šuhaje zmárnit; i pravil, aby se jinak uradili. — „No, najjasnější kráľu,“ pravil nejmúdrější z rádců, „keď sa ti to priveľa³ vidí, pošleme ho dobrým spusobom na takú cestu, z ktorej sa on, čo by za sto rokou putoval, něnavráti; pošleme my ho ku Slncu, aby sa ho spýtal, prečo ono dopoludnia naveky hore idě a vše večšmi a večšmi hreje, a odpoludnia prečo sa ono dolu kloní a vše slabšie a slabšie pripeká.“ —

Zalíbila se tato moudrá rada králi. „Aspoň,“ pravil, „zabudně⁴ moja dcéra na něho, keď ho za tak dlhý čas něuvidí.“ Tu hned zavolali Mešku, dali mu pěkné šaty, dali mu peněz na cestu dost a k Slunci ho poslali, aby přinesl na ty otázky odpovědi. —

Když to svojí lúbej kněžně Meška pověděl a od ní se loučil, naříkala si velice a plačíc druhu svého objímala; i Meška s těžkým srdcem družu svoji opouštěl, a když šel už od ní, zavždy se ještě vrátil, aby jí pobozkal uplakané líco. — Nuž ale museli se přece jen rozloučit. — Smuten ze zámku se ubíraje, nevěděl ani, kudy se dáti, a od jiného

² Dohromady.

³ Přílišné.

⁴ Zapomene.

poučení také žádati nemohl. — Pohnul tedy sám rozumem. Nepustil se proti Slunci, ale za Sluncem, prosto, kde zapadá. — Šel, šel pustými lesy, rudnými cestami, až po mnohém chodění do jedné cizí krajiny přišel, kde panoval slepý král. Když král ten slyšel, že přišel do města taký a taký cizinec, který jde k Slunci, dal ho zavolati před svůj zlatý trůn. Když Meška přišel, hned se ho král ptal: „Či to ty, syn muoj, iděš k tomu Slncu?“ —

„Ja veru, paně kráľu!“ — odpověděl Meška.

„No, keď ty ta iděš, spýtajže sa ho, čo je za príčina, že som ja, mocný kráľ, na moje staré dni musel oslepnúť. Ak mi to vykonáš, ja ti v tom okamžení polovicu mojho kráľoustva udělím“ — pravil kráľ. — „Eh veď ja to vďačne vykonám aj bez odmeny,“ řekl Meška. — Posilniv se, stupal dále za Sluncem, pustými lesy, hlubokými dolinami, kde ani stopy člověčí nebylo, ani hlásku, až přišel k jednomu širokému, hlubokému moři. — Nebylo mu jíti ani napravo, ani nalevo, neboť prosto za mořem Slunce se klonilo. Cože dělat? — Chodil po břehu sem tam, přemýšlel, kterak přes to moře; tu vidí velikou rybu; dopola byla ve vodě, odpola mimo vody, břich měla svěží jako druhé ryby, ale chrbát měla uhorený jako uhel, a to od slunečných požárů. —

„Kděže si sa tu vzal?“ praví mu ryba, „čože ty tu robíš, kděže iděš?“ —

„Čože robím, kděže iděm? Rád by som prešiel na druhú stranu, lebo mi treba k Slncu, na to a na to — a hľa, němuožem.“ — „Ku Slncu? — No keď ty ta iděš, ja ťa len preněsiem, ak sa spýtaš, čo je za príčina, že ja, veľká, ťažká ryba němuožem na spodok vody sadnúť ako druhé ryby. Či sa spýtaš?“ — „Ej spýtam,“ pravil potešený šuhaj a už seděl na chrbtě veliké ryby, která ho šťastně na druhý břeh přenesla. „Ale zas sem prídi — tu ťa buděm čakať,“ povídala a on přisvědčiv stupal dále,

přes cizé a pusté kraje, kde ani ptáčka ani chrobáčka viděti ani slyšeti nebylo, ne že by člověka. Musel být už kdesi kraj světa, neboť zrovna před ním Slunce sadalo. — Po-
náhlil se, co mu pára stačila. Když přišel k Slunci, právě si na luoně svojej mamičky oddychovalo. Poklonil se jim a oni mu poděkovali. Začal jim rozprávěti, a poslouchali ho.

„Čo je za príčina, že Slunce dopoludnia vše hore a hore idě a večšmi a večšmi pripeká, a odpoludnia dolu sadajúc slabně a slabně?“ — Odpovědělo mu Slunce: „Ha, bračok muoj zlatý, spýtajže sa ty tvojho pána, prečo on od narodenia vše len rástol, na těle i na moci, a teraz na starosť prečo sa on k zemi schyluje a slabně. — I so mnou je to tak. — Mňa moja mamička každuo ráno ako peknieho chlapčeka znovu rodí, a každý večer ako slabého starčeka pochováva.“ —

Dále ptal se Meška: „Prečo ten a ten kráľ teraz na svoje staré dni oslepol, keď on predtým tak dobre vidieval?“ —

„Ha — prečože oslepol? Preto, že spyšněl, že sa chcel prirovnať Bohu a vystaveť si dal sklenuo něbo posiato dymantovými a zlatými hviezdami, aby tak sediac na ňom rozkazy vydával po celej krajině. Ak sa poníži pred Bohom a dá stroskotať sklenuo něbo, hněď sa mu navráti do očí stratěné svetlo.“ —

„A tá ryba, prečože němuože ako druhé ryby na spodok vody sadnúť?“ — ptal se naposled šuhaj.

„Preto, že nějedla človečiho mesa; aleže jej to něvyjau skorej, len keď buděš za morom na hodnom kuse od brehu.“ — Když Meška vše to vyslechl, poděkoval Slunku a pěkně se mu poklonil i jeho mamičce. — Ale Slunko ho nenechalo odejiti bez daru. — Dalo mu oblek, který se celý do ořechové skořapky směstnal; to byly šaty sluněčkovy. Jde tedy zase šuhaj nazpět k moři. — Ryba už čekala a hned ho začala obracat⁵, aby jí pověděl, čo vo veci je,

⁵ Vyzvídat na něm.

ale on, nedej bože, jen až ho na druhý břeh přenese. — Sedne tedy na hřbet rybí a ryba plave s ním, že jen také zákruty⁶ za ní zůstávají. — Naprostřed moře zase ho oslovila — aby jí pověděl, nebo že ho do vody vrhne. — Ale šuhaj, že vraj nepoví, či ho vrhne, či nevrhne; nuž ho tedy donesla až na druhý břeh. Tu s hřbetu rychle skočil a dal se v útěky a utíkaje křičel na ni, že proto nemůže na dno sednout, protože člověčího masa nepožila. Jak to ryba slyšela, jako by sto ďáblův do ní vlezlo, tak se rozpajedila i člapla do moře chvostem⁷, že voda přes kraj ven se vylila a Meškovi až po pas zasáhla, — ale už bylo pozdě, byl přece daleko a po tak malé vodě veliká ryba za ním nemohla.

„No, keď mňa teraz črt nĕvzal, už mňa viacej nĕvezme,“ pomyslíl si šuhaj a vesele stupal ďale, vždy zase jen proti Slunci, aby nezabloudil. — Po dlouhém putování přišel k tomu slepému králi. —

„No syn muoj, či si na mňa nĕzabudnul? Či vieš, prečo som oslepol?“ —

„Preto si oslepol, že si spyšněl a Bohu si sa chcel prirovnať. Ak stroskoceš tvoje sklenuo něbo a ponížiš sa pred Pánombohom, hněď sa ti navráti do očí stratěné svetlo!“ —

Jak to král slyšel, hned poslechl, ztroskotal sklené nebe a do prachu se ponížil a hned mu v očích svitlo, jako by z hrobu na boží den vyšel. — Meškovi, jak byl řekl, udělil za to půl království. —

Byť i nyní Meška bohatý byl, a králem, přece si neposhovil ani chvílku, ale jen se domů ponáhlil, neboť toužil velice po svojí kněžně. — A dobře bylo, že si pospíšil! — Právě když do města vcházel, slyšel výskot,

⁶ Kruhy, které po vodě se dělají za plovajícím nebo za lodí.

⁷ Ocasem.

střelbu a hudbu, jako by se s Turky bili. — I ptá se jednoho člověka: „Čože sa to stalo, čože tu slyšno?“

„Kráľova dcéra sa vydáva a teraz budě sobáš⁸,“ odpověděl mu onen člověk.

Meško sklesl do noh, jako by mu žíly přetál; ale vzpamatovav se, že není ještě po sobáši, rychle se vzchopil, pospíchaje do chrámu.

Před chrámem rozevřel oříšek, vyndal z něho slunéčkové šaty, přes sebe je přehodil a potom vešel do chrámu a na první místo, kde ženich seděti měl, se posadil. — Celý chrám se od něho osvítil. — Tu přichází řada královských svatebníkův; každý se dívá na smělého hosta, každý se ptá, kdo je to, žádný ho nezná. — Tu přichází i nevěsta, bledá, ztrápená. I ona všimla si hosta. Ach — jí netřeba ptáti se, kdo to je, srdce její poznalo ho ihned; zanechajíc ženicha, jemu do náručí letěla, a nedej bože více od něho. — Meška všecek blažen tiskl ji v náruč a nebylo ani jeho mínění komu jinému ji přenechati. —

Jak král slyšel, co se v chrámu děje, kázal, aby hned šuhaje v slunéčkových šatech k němu přivedli. Meško přišel před krále, ruku v ruce s kněžnou, která si mu byla zatím postěžovala, co zkusila, než byl pryč; a jak ji k ženichu nutili a jí říkali, že je Meško dávno mrtev. — Když šuhaj králi odpověď Slunce vyřídil, i to, co se mu na cestě přihodilo, vyprávěl, žádal krále o ruku dcery. Co měl král dělati? Viděl, že si Mara jiného nevezme, Meško vykonal slavně, co mu byl kázal, stal se i králem, nemohl tedy nic lepšího udělati nežli dát jim požehnání, a to také udělal. Bylo slávy a radovánek po celém kraji, nejšťastnější ale byli mladí manželé a šťastnými i zůstali do smrti. —

⁸ Svatba.